

Datum
2018-08-30
Adress

Yttrande

Diarienummer
GYVF-2018-2443

Till
Kommunstyrelsen

Yttrande över Remiss från arbetsmarknadsdepartementet - Ett ordnat mottagande - gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU 2018:22) STK-2018-596

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar utredningens uppfattning att i dagens system saknas ett helhetsperspektiv och ser därmed positivt på intentionerna att skapa ett mer sammanhållet system för mottagandet. Nämnden ställer sig bakom föreslagna grundläggande principer för ett gemensamt mottagande och förordar utredningens huvudförslag framför det alternativa upplägg som också presenteras i betänkandet. Nämnden ställer sig dock inte positiv till förslaget att betala ut ersättning för barn i förskola och skola utan ansökan då detta skulle kunna innebära ett stort intäktsbortfall för kommunen.

Yttrande

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har tagit del av framlagda förslag i betänkandet Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU 2018:22).

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar uppfattningen att i dagens system saknas ett helhetsperspektiv för mottagande och bosättning av asylsökande och nyanlända samt anvisning av ensamkommande barn. Nämnden ser också behov av en tydligare och mer ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan statliga och kommunala aktörer för att målet en effektiv och rättssäker asylprocess och en snabb etablering i arbets- och samhällslivet för de personer som beviljas uppehållstillstånd ska kunna uppnås.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på intentionerna att skapa ett mer sammanhållet system för mottagandet. Nämnden ställer sig bakom föreslagna grundläggande principer för ett gemensamt mottagande och delar utredningens uppfattning att huvudförslaget, med ett för stat, kommun och landsting gemensamt ansvar för mottagandet

är att föredra framför det alternativa upplägget. Huvudförslaget bedöms skapa bättre förutsättningar för en snabb etablering och minskad segregation och utsatthet än vad det alternativa upplägget gör.

Utredningen och de framlagda förslagen är omfattande och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden väljer att i övrigt endast kommentera specifika delar av betänkandet och då främst sådant som direkt ansluter till frågor inom nämndens ansvarsområde.

6.1 Ett ordnat mottagande i ankomstcenter

Förslag: En ordning med särskilda ankomstcenter som Migrationsverket ansvarar för införs. Migrationsverket ska ordna boende till alla asylsökande. Det ska vara obligatoriskt för asylsökande att bo i ett ankomstcenter under 30 dagar. Migrationsverket får fatta beslut om att förlänga den obligatoriska tiden i ankomstcenter.

Migrationsverket får anvisa en kommun där den asylsökande ska vänta på beslut i asylärendet. En sådan anvisning bör ske senast sju dagar efter att asylansökan har mottagits. Migrationsverket och Arbetsförmedlingen ska vidta de åtgärder som ska vara genomförda inför ett beslut om anvisning till en kommun så att anvisning kan ske inom föreskriven tid.

Asylsökande som inte bor i ett ankomstcenter under föreskriven tid ska inte ha rätt till dagersättning eller särskilt bidrag. Asylsökande som återvänder till ankomstcenter ska åter ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag.

Bedömning: En ansökan om asyl bör lämnas in vid Sveriges gräns eller vid ett ankomstcenter. Migrationsverket bör prioritera handläggning av ärenden till asylsökande som bor i ankomstcenter under den obligatoriska tiden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser det som viktigt att asylprocessen sker på ett rättssäkert och effektivt sätt och bedömer att förslaget med ankomstcenter kan bidra till detta. Modellen bör kunna bidra till bättre ordning och tydlighet för alla involverade och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har därmed inget att invända mot förslaget.

6.2 Ankomstcenter samlas på ett fåtal platser

Bedömning: Ankomstcenter bör vara större anläggningar. De bör vara lokaliserade till större kommuner inom ett begränsat geografiskt avstånd från en internationell flygplats. Centren bör erbjuda både logi och mat.

Migrationsverket bör anskaffa ankomstcenter genom kontrakt med långa avtalstider. Innan staten lokaliserar ett ankomstcenter i en kommun bör Migrationsverket föra dialog med aktuell kommun.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar uppfattningen att ankomstcentren bör vara av större storlek för att kunna fylla den funktion som de är tänkta att göra och har även förståelse för den tänkta placeringen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill samtidigt tydligt markera vikten av att placering av ankomstcenter sker i dialog med aktuella kommuner, då det är uppenbart att ett ankomstcenter kommer att

ha en tydlig påverkan på välfärdsverksamheter och annan samhällsservice. Genom att asylsökande redan under tiden på ankomstcentret binner knyta kontakter i kommunen kan man också anta att vissa kommer att återvända dit senare under processen, även om man under en tid har en annan kommunplacering. Detta förstärker vikten av att det säkerställs att aktuella kommuner har möjlighet att möta det ökade behovet av kommunal service.

6.3 Ankomstcenter där individen står i centrum

Förslag: Asylsökande ska erbjudas insatser som syftar till att förbereda för etablering i Sverige eller återvändande till ett annat land, liksom aktiviteter som syftar till en meningsfull vardag.

Migrationsverket ska ansvara för att, i samverkan med andra berörda myndigheter och aktörer, informera asylsökande om deras rättigheter och skyldigheter och om att leva i det svenska samhället.

Arbetsförmedlingen ska ansvara för att en kartläggning sker av den asylsökandes utbildning och yrkeserfarenheter.

Att delta i samhällsinformation och kartläggning ska vara obligatoriskt för den asylsökande. Migrationsverket ska kunna sätta ned dagersättningen för personer som väljer att inte delta i obligatoriska insatser.

Landstingen ska erbjuda asylsökande som bor i ankomstcenter att göra en hälsoundersökning under den obligatoriska vistelsen i centret.

Bedömning: Regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att, i samverkan med relevanta myndigheter och andra aktörer, ta fram ett material för den samhällsinformation som ska ges till asylsökande.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar utredningens uppfattning att det är viktigt att tiden vid ankomstcenter blir meningsfull och förbereder för såväl etablering i Sverige som återvändande till ett annat land och ställer sig bakom förslaget. Nämnden tillstyrker också föreslagen ansvarsfördelning mellan myndigheter.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill samtidigt påtala vikten av att de insatser som görs under tiden vid ankomstcenter på ett effektivt sätt kopplas samman med insatser inom samma områden senare under processen, såväl under asyl- som etableringstiden.

6.5 Asylsökande barns skolgång underlättas

Förslag: Migrationsverkets rutin att informera asylsökande barn och deras vårdnadshavare om rätten till utbildning och att lämna vidare uppgifter om barnen till hemkommunen ska ges stöd i författning. Uppgifter om asylsökande barn ska lämnas till kommunen skyndsamt efter att asylansökan har registrerats, eller när det annars finns anledning.

Kommunen ska ansvara för att det finns verksamhet för barn som vistas i ett ankomstcenter. Verksamheten ska syfta till att förbereda barnet för fortsatt lärande, med utgångspunkt i barnets ålder och utbildningsbakgrund. Uppgifter om barnets utbildningsbakgrund ska dokumenteras och överlämnas till den kommun där barnet bor efter vistelsen i ankomstcentret, förutsatt att barnets vårdnadshavare samtycker till detta.

Bedömning: Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting ta fram riktlinjer om hur verksamheten för barn i ankomstcentren bör organiseras.

Regeringen bör överväga att se över hur asylsökande barns rätt till utbildning bäst kan tillgodoses i en ny mottagandestruktur.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden anser att det finns stora tveksamheter i betänkandet kring vilken kommun, lägeskommunen för ankomstcentret eller den kommun dit man sedan anvisas, som ska ses som hemkommun under tiden barnet och dess familj befinner sig på ankomstcentret. Nämnden anser därmed att frågan om ansvar för barns utbildning under tiden i ankomstcenter och frågan om hur asylsökande barns rätt till utbildning ska tillgodoses måste utredas ytterligare.

6.6 Barnets bästa motiverar några förändringar för ensamkommande barn

Förslag: Migrationsverket ska anvisa en kommun, så kallad ankomstanvisning, när ett ensamkommande barn ansöker om asyl. Den anvisade kommunen ska ansvara för det initiala mottagandet fram till att ansvaret övertas genom boendeanvisning av en annan kommun.

Migrationsverket ska årligen fastställa antal platser som kommuner ska hålla tillgängliga för det initiala mottagandet av ensamkommande barn. Det berör endast de kommuner där ankomstcentren är lokaliserade. Det fastställda antalet platser ska användas för beräkningen av ersättning.

Bedömning: Migrationsverket bör ge ensamkommande barn tydlig information om asylprocessen och om mottagandet av ensamkommande barn i Sverige. Informationen ska vara anpassad till och utformad efter barnets ålder och förutsättningar. Migrationsverket bör i möjligaste mån försäkra sig om att barnet har tagit del av och förstått informationen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden tillstyrker förslaget och delar utredningens bedömning gällande vikten av tydlig och för barnen anpassad information om asylprocessen.

7.1 Kommunerna får ansvar för vissa asylsökandes boende under väntetiden

Förslag: Kommunerna ska ha ansvar för boendet under väntetiden för asylsökande som anvisats till kommun. Vid bedömningen av vilka asylsökande som ska anvisas till en kommun ska hänsyn tas till hur omfattande handläggningsåtgärder som kommer att krävas samt vilket beslut som kan komma att fattas i ärendet.

Anvisad kommun ska ta emot den asylsökande inom tre veckor från tidpunkten för beslut om anvisning. En kommun får om det finns synnerliga skäl placera en asylsökande med särskilda behov i en annan kommun om kommunerna ingått en särskild överenskommelse om placering.

Vissa asylsökande ska bo i ett ankomstcenter under hela asylprocessen. Migrationsverket ska fatta ett beslut om förlängning av den obligatoriska tiden i ankomstcenter för dessa asylsökande. Vid bedömningen av vilka asylsökande som ska stanna i ankomstcenter ska

hänsyn tas till hur omfattande handläggningsåtgärder som kommer att krävas samt vilket beslut som kan komma att fattas i ärendet.

Läns- och kommunal ska ersättas med att varje kommun tilldelas ett andelstal för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare som ska anvisas. Migrationsverket ska årligen fastställa andelstalet. Såväl asylsökande som nyanlända som anvisas ska fördelas mellan kommunerna enligt det fastställda andelstalet. Myndigheten ska även fastställa antal platser som varje kommun ska hålla tillgängliga för mottagande av asylsökande. Det fastställda antalet platser ska användas för beräkningen av ersättning.

Länsstyrelserna ska få i uppdrag att arbeta för att kommunerna har kapacitet och beredskap att inom föreskriven tid ta emot asylsökande som ska vänta på beslut i asylärendet i en kommun.

Bedömning: Migrationsverket bör säga upp kontrakten på de lägenheter som myndigheten i dag hyr och använder som boende för asylsökande. I anslutning till uppsägningen bör Migrationsverket föra en dialog med fastighetsägaren och den aktuella kommunen om det finns intresse och möjlighet för kommunen att överta kontrakten så att dessa kan användas för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare.

Asylsökande som ska vänta i en kommun bör anvisas till en kommun där det finns goda förutsättningar för framtida etablering. Anvisningen bör ske utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv och ta hänsyn till kommunala behov och förutsättningar. Alla asylsökande, även de i eget boende, ska beaktas fullt ut i fördelningsmodellen.

Regeringen bör ge Migrationsverket och Arbetsförmedlingen i uppdrag att i samarbete med länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Landsting, Statistiska centralbyrån och Tillväxtverket utveckla fördelningsmodellen så att arbetsmarknadsperspektivet stärks.

Regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att i samarbete med Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting utveckla en modell för matchning mellan enskilda asylsökande och kommuner.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på ambitionen att skapa en jämnare fördelning av asylsökande och nyanlända mellan landets kommuner. Nämnden delar också uppfattningen att ett kommunalt ansvar för att erbjuda vissa asylsökande boende sannolikt underlättar en eventuell framtida etablering i kommunen och ser positivt på att arbetsmarknadsperspektivet och förutsättningarna för etablering betonas vid fördelning och anvisning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill samtidigt lyfta fram den boendeproblematik som finns i många kommuner och som man måste ta hänsyn till vid anvisningarna. Trångboddhet och bristande tillgång till ett väl fungerande boende är en tydlig riskfaktor för att etableringen ska misslyckas och att personer ska hamna i ett utanförskap.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill framhålla vikten av att staten har ansvaret för finansieringen av mottagandet och att kommunerna ges rimliga planeringsförutsättningar genom att de garanteras ersättning för de platser som kommunen förväntas ha i beredskap för sitt mottagande av asylsökande oavsett om de tas i bruk eller inte.

7.2 Väntan med etableringsfrämjande insatser

Förslag: Kommunen ska erbjuda asylsökande möjlighet att delta i undervisning i svenska, samhällsinformation och insatser som syftar till att ge kunskap om och kontakter med den svenska arbetsmarknaden.

Kommunen ska ansvara för att asylsökande för vilka beslut i asylärendet har dröjt mer än sex månader från ansökningstillfället får erbjudande om att delta i aktiviteter som syftar till att motverka passiv väntan.

Innan en asylsökande erbjuds en insats som är förlagd till en arbetsplats ska viss kontroll av arbetsgivaren eller anordnaren ske.

I lag anges att kommuner får erbjuda asylsökande att delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och i samhällsorientering.

Arbetsförmedlingens uppdrag i fråga om stöd och service till asylsökande ska förtydligas genom ändringar i det arbetsmarknadspolitiska regelverket.

Bedömning: Regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att, tillsammans med Arbetsförmedlingen, föra en dialog med Kammarkollegiet angående behovet av försäkringar för asylsökande som deltar i insatser och aktiviteter.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden menar att målet måste vara att väntan på beslut i asylärenden blir så kort som möjligt men anser att väntetiden ändå måste göras meningsfull för den asylsökande. Genom ett effektivt nyttjande av asyltiden skapas bättre förutsättningar för en eventuell framtida etablering. Nämnden ser därmed positivt på att asylsökande ska ges möjlighet att delta i svenskundervisning, samhällsinformation och insatser relaterade till den svenska arbetsmarknaden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill påtala att det föreslagna utökade uppdraget till kommunerna är omfattande och kräver full kostnadstäckning från staten.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill också markera vikten av att de insatser som erbjuds under asyltiden tydligt koordineras med de insatser som redan idag erbjuds i samband med etableringen, där kommunerna till exempel har ansvar för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och samhällsorientering för nyanlända invandrare.

Enligt betänkandet ska kommunernas ansvar för etableringsfrämjande insatser upphöra när Migrationsverket har fattat beslut i asylärendet. Om Migrationsverket beviljar uppehållstillstånd tar Arbetsförmedlingens ansvar för etableringsinsatser vid. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden anser att det, med tanke på kontinuiteten i de etableringsfrämjande insatserna, finns skäl att ytterligare se över var ansvaret för dessa ska ligga under asyltiden respektive etableringstiden.

9.2 Ett övergripande mål för mottagandet

Förslag: Ett övergripande mål för mottagandet införs. Det övergripande målet för mottagandet ska vara:

Mottagandet av asylsökande ska stödja en snabb och rättssäker asylprövning. Systemet ska skapa förutsättningar och möjligheter för de asylsökande att ta eget ansvar för en framtida etablering i Sverige eller för ett snabbt återvändande till ett annat land. Samhällets samlade resurser för mottagande ska användas effektivt.

Bedömning: Regeringen bör med utgångspunkt i det gemensamma målet förtydliga de statliga myndigheternas ansvar och uppgifter samt relationer till andra aktörer inom mottagandet i styrningen av myndigheterna.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser det som angeläget att det finns ett gemensamt, övergripande mål för mottagandet och tydligt formulerade ansvar, varmed gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden tillstyrker förslaget.

10.1.5 Statlig ersättning till kommuner för mottagande av asylsökande

Förslag: Staten ska ersätta kommunerna för deras nya åtaganden inom mottagandet av asylsökande genom följande ersättningar:

- En schablonersättning för *boende för asylsökande i kommun* som beräknas utifrån ett av Migrationsverket i förhand fastställt antal platser och antalet boendedygn där platsantalet har överskridits. Ersättningen ska betalas ut utan ansökan och justeras ned om kommunen inte tagit emot asylsökande i fastställd omfattning.
- En schablonersättning för *insatser för asylsökande i kommun* som beräknas utifrån hur många asylsökande en kommun har tagit emot samt hur länge de har väntat i kommunen. Ersättningen ska betalas ut utan ansökan.
- En schablonersättning för *insatser för asylsökande barn i ankomstcenter* som beräknas som ett fast belopp utifrån ankomstcentrets storlek. Ersättningen ska betalas ut utan ansökan.

När det gäller befintliga ersättningar ska ersättningen för *barn i förskola och skola* betalas ut till kommunerna utan ansökan. Ersättningen för *ankomstboende för ensamkommande barn* ska ersättas av en ersättning för *boende under tiden för ankomstansökan*. Ersättningen ska ges utifrån ett av Migrationsverket i förhand fastställt antal platser och antalet dygn där platsantalet har överskridits. Ersättningarna för *extraordinära kostnader för asylsökande barn, ekonomiskt bistånd och sjukvård för personer som beviljats uppehållstillstånd av medicinska skäl, ekonomiskt bistånd och sjukvård för så kallade bevispersoner och bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera till tillståndssökande* ska avskaffas.

Bedömning: Övriga ersättningar till kommuner för asylsökande ska kvarstå oförändrade.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden är positiv till förenklade rutiner avseende ansökningar om och utbetalningar av ersättning till kommunerna. En förutsättning är att de schablonersättningar som ersätter avskaffade ersättningar har nivåer som är fullt kostnadstäckande.

Vad gäller ersättning för barn i förskola och skola anser däremot gymnasie och vuxenutbildningsnämnden att förslaget till lösning kan bli oerhört negativ för kommunen. Förslaget att betala ut ersättning utan ansökan baseras på att administrationen är svårhanterlig och att det inte finns underlag för nationell statistik avseende hur många asylsökande ungdomar som går i skola. Detta hade lätt kunnat åtgärdas om även asylsökande omfattats av skatteverkets befolkningsdatabas med sitt samordningsnummer och kommun. Det hade dessutom gjort det möjligt för kommuner att planera för och därmed kunna erbjuda alla asylsökande ungdomar utbildning. Idag lägger varje kommun stor ansträngning på att försöka uppskatta

antal ungdomar, vilka ofta flyttar mellan kommuner och därmed blir det dessutom en mellankommunal administration.

Med de volymer av asylsökande elever som Malmö har skulle även en liten felmarginal i schablonberäkningarna kunna orsaka ett stort intäktsbortfall vilket gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden inte kan acceptera. Det är bättre att få korrekt ersättning även om det innebär en viss administration och fördröjning. Administrationen kan dessutom enligt tidigare resonemang minskas radikalt om asylsökande registreras via skatteverket.

10.1.6 Statlig ersättning till kommuner för mottagande av nyanlända invandrare

Förslag: Kommunerna ska ersättas för initiala kostnader förknippade med mottagandet av vissa nyanlända invandrare genom en åldersdifferentierad schablonersättning för *initiala kostnader för mottagande av nyanlända invandrare*. Den nya schablonersättningen ska ersätta dagens *schablonersättning för mottagande*.

Ersättningen kompletteras med en ersättning för *betydande vård- och omsorgskostnader*.

Ersättningarna för *initiala kostnader för ekonomiskt bistånd till nyanlända, ekonomiskt bistånd, stöd och hjälp i boendet, tombyra, vissa särskilda kostnader, varaktig vård och kostnader för äldre, sjuka och funktionshindrade* ska avskaffas.

Beträffande *schablonersättningen för ensamkommande unga* ska kravet på erhållen studiehjälp tas bort samtidigt som rätten till ersättning begränsas till ensamkommande unga som har fyllt 18 men inte 20 år. Ersättningarna för *försörjningsstöd för ensamkommande unga och särskild förordnad vårdnadshavare för kommunmottagna ensamkommande barn* ska avskaffas.

De ersättningar som administreras av länsstyrelserna ska avskaffas. Länsstyrelserna ska i stället disponera medel för att stimulera kommuner till att ta fram kostnadseffektiva boendeformer för asylsökande och utveckla kapacitet att klara av tillfälliga öknings av mottagandet.

Bedömning: *Grundersättningen* ska finnas kvar. Utöver vad som angivits ovan ska inga förändringar göras av ersättningarna för ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden är positiv till förenklade rutiner avseende ansökningar om och utbetalningar av ersättning till kommunerna. En förutsättning är att de schablonersättningar som ersätter avskaffade ersättningar har nivåer som är fullt kostnadstäckande.

Ordförande

.....
Juan-Tadeo Espitia
.....

Avdelningschef

.....
Ann-Sofie Nordh
.....

Gemensam reservation från Patrik Reslow (-), Rickard Åhman Persson och Ola Johansson (båda SD).

Gemensam reservation från Gunn Hanéll och Sasha Steneram (båda M) samt Joel Laguna Ascacivar (L).